

Fašizmus už každodenný

Braňo Ondruš

Slovo je mocný nástroj. Slovmi vieme ľuďom ublížiť, vieme ich celkom zničiť. Slová vyvolávajú vojny, masovú hystériu, nenávisť medzi národmi. Ale tiež nimi pomáhame, vieme niekoho podporiť, poďakovať, dostať človeka na piedestál slávy, či dokonca z neho spraviť nesmrteľného. Nie náhodou bolo Slovo na počiatku sveta aj podľa Biblie.

Vari to najhoršie, čo vieme so slovom urobiť, je zmeniť jeho význam. Keď z niečoho, čo bolo pozitívne, spravíme pomenovanie čohosi negatívneho, odporného. Alebo naopak, keď z pomenovania, ktoré nás má varovať, ktorého obsahom je nehumánne zlo, spravíme akceptovateľný výraz, pomenovanie niečoho, čo nám už ani len neprekáža.

Presne to dokázali naši politici so slovom fašizmus vo všetkých jeho tvaroch. Namiesto označenia odpornej ideológie vedúcej k najstrašnejšej svetovej vojne s desiatkami miliónov zabitých a zavraždených sa dnes slovo fašisti používa ako nadávka. Slová fašista či fašisti len rozšírili zoznam vulgarizmov, ktorými častujeme tých, ktorých z duše neznášame, priam nenávidíme. Spotvorený výraz sociálfašisti, ktorý zaviedol Stalin voči ľavicovým oponentom, len bledne závisťou pred pokrúteným významom, v akom sa označenie fašisti používa dnes u nás.

V animovanej rozprávke Rodinka úžasných sa proti hrdinom so zvláštnymi schopnosťami postavil mladý muž, ktorý tie schopnosti napodobňoval technickými vynálezmi. Na otázku prečo, škodoradosne odvetil: Aby sa superhrdinom mohol stať každý, lebo ak superhrdinom bude každý, tak ním v skutočnosti nebude... nik.

Neúprosná logika, ktorá sa na Slovensku premieta do hrozivej reality. Z fašistov v slovenskom parlamente sa stali prijateľní partneri pre „demokratické“ strany. Niekdajšie Ficovo poďakovanie za podporu ústavnej zmeny vyzerá smiešne v porovnaní s Matovičovým vyjadrením hrdosti, že s nimi vytvoril „prorodinnú koalíciu“. Nejde pritom len o samotnú spoluprácu pri presadení nezmyselných zákonov. Hneď po hlasovaní predseda najsilnejšej vládnej strany začal presadzovať nedemokratické zásahy do slobody médií v prospech subjektu, ktorého politiku právoplatne označil najvyšší súd za fašistickú (v pôvodnom význame tohto slova, čo detailne vysvetlil). A ktorý, navyše, je dlhodobo pod hranicou zvoliteľnosti do parlamentu.

Igor Matovič začal cielene a vedome bojovať za popularizáciu a následný nárast volebných preferencií ĽSNS. Začal presadzovať pozitívny obraz o skutočne fašistickej strane. Začal cielene a vedome bojovať za záchranu ĽSNS v Národnej rade SR.

Dnes najplyvnejší politik Slovenska systematicky podporuje slovenských (skutočných) fašistov pre pokračujúcu koalíčnú spoluprácu. Aby sa fašizmus stal aj do budúcnosti každodennou súčasťou slovenskej politiky.

Heliodor Píka (vpravo) so synom Milanom krátko po 2. svetovej vojne.

foto: archív Petra Švandu

Storočnica generála

Petr Švanda

Foto: archív autora

Sto rokov by sa v najbližších dňoch dožil brigádny generál Milan Píka. Človek, ktorý to nemal v živote ľahké. Príslušník čs. armády v zahraničí, potom vydedenec zo spoločnosti, politický väzeň, napokon generál dvoch armád – slovenskej a českej. Jeho život dopĺňa aj príbeh o odvahe a láske syna k otcovi, ktorý aj synovou zásluhou zostal v pamäti Čechov a Slovákov hrdinom.

Narodil sa 28. júla 1922 v moravských Hraniciach kpt. Heliodorovi Píkovi (1897–1949) a jeho manželke Marii, rodenej Sehnalovej (1895–1979). Otec bol vtedy pobočníkom veliteľa hranickej Vojenskej akadémie plk. fr. armády Pierra Forlota.

Dramatické presuny

Obecnú školu navštevoval Milan v rodnom meste. Býval u matkiných rodičov, lebo otec v tom čase pôsobil ako čs. atašé v Rumunsku, neskôr s akreditáciou aj pre Turecko. Školu

dokončil v Prahe, kde začal študovať na Masarykovom I. štátnom čs. reálnom gymnáziu.

Po rozbití ČSR odcestoval s matkou ilegálne do Bukurešti, kde jeho otec z poverenia Edvarda Beneša organizoval zahraničný odboj na Balkáne. V marci 1940 obaja odišli do Francúzska. Z Constanty sa loďou dostali cez Istanbul do Bejrútu. Na tamojšom čs. konzuláte odvieďli Milana do čs. zahraničného vojska.

Z Bejrútu cestovali vlakom do Alexandrie a odtiaľ loďou do Marseille. Ledva sa stačili v krajine galského kohúta zorientovať, začalo nacistické Nemecko západné ťaženie.

(Pokračovanie na str. 6)

Spoločný list do Bruselu

Martin Krno

Predseda Zväzu Pavol Sečkář prijal 28. júna nového predsedu Jednoty dôchodcov Slovenska Michala Kotiana.

Nadviazali tak na rokovanie spred mesiaca, keď sa predstavitelia oboch organizácií navzájom informovali o hlavných cieľoch činnosti SZPB a JDS, o pohľadoch na súčasnú politickú krízu v Európe s negatívnymi dopadmi aj na hospodársku a sociálnu situáciu osobitne staršej generácie.

Dohodli sa tiež na nových formách spolupráce, čo sa

prejavilo prípravou a teraz podpísaním spoločného otvoreného listu adresovaného predstaviteľom Európskeho parlamentu, Európskej komisie a Rady Európy. Vyslovujú v ňom znepokojenie nad tým, že viacerí politici súčasnej vládnej koalície na Slovensku oficiálne rokujú s lídrami opozičných strán s fašistickým pozadím a potom ich poslanci hlasujú spolu s kryptofašistami o dôležitých zákonoch, ktorými sa zhoršuje sociálne postavenie dôchodcov a spochybňujú sa demokratické zásady EÚ.

Na stretnutí sa za SZPB zúčastnili aj Viliam Longauer a Jozef Ťažký, za JDS Alojz Luknár a Martin Halas.

Text listu si prečítajte na 2. strane.

Žiaci po stopách SNP

Viktória Petříková, predsedníčka ZO SZPB v Selciach

ZO SZPB Selce v spolupráci s miestnou ZŠ zorganizoval výlet po stopách SNP a 2. sv. vojny. Pod vedením učiteliek Stanislavy Markovej a Katky Chovancovej sa na ňom zúčastnili žiaci 8. a 9. ročníka. Autorka článku poskytla odborný výklad v múzeu SNP Nemecká a Pohronský Bukovec.

Vo vápenke v Nemeckej od 4. do 11. januára 1945 nemeckí vojaci a príslušníci PO HG páchali naj-surovejšie hromadné vraždy na Slovensku. Z väznice krajského súdu v Banskej Bystrici dovážali vojakov, partizánov, ilegálnych pracovníkov, ale aj ženy a deti z okolitých

dedín. Za 11 dní surového vraždenia takto umučili 900 vlastencov. Popol zavraždených sypali do rieky Hron.

Na tomto mieste stojí monumentálny pomník. V pamätnej izbe sme videli autentické zábery z popravy občanov. V expozícii sú umiestnené dobové fotografie trpiacich ľudí

z okolitých obcí. Pri pamätnej izbe naši žiaci si uctili pamiatku mučeníkov položením venca.

Po presune do krásneho prostredia v Pohronskom Bukovci sme zastali pri pamätníku Prvej Československej partizánskej brigády J.V. Stalina, ktorá mala štáb v Bukoveckej doline. Velil jej A.S. Jegorov. Obyvatelia obce obetavo pomáhali partizánom, ktorí mali na lokalite Matúšová základňu. I pri tomto pamätníku žiaci položili veniec k ucteniu pamiatky padlých.

Za pomoc pri realizácii slnkom zaliateho výletu patrí vďaka aj nášmu starostovi Danielovi Hlinkovi a obecnému úradu.

Žiaci zo Seliec pri pamätníku v Bukoveckej doline.

foto: autorka

Partizánskymi chodníčkami

Ján Páček, predseda ZO SZPB v Medzibrode a člen P ÚR SZPB

Už štrnásť rokov po sebe, okrem tých, kedy tu vyčíňal covid, pravidelne vždy v mesiaci júni výbor našej ZO SZPB zorganizoval s príspevom obecného úradu v Medzibrode branno-športovú akciu pod názvom Partizánskymi chodníčkami. Úvodné slovo k histórii SNP bolo žiakom objasnené ešte v škole a po ich otázkach sa žiaci presunuli na miesto konania hier.

V tomto roku sme sa na „partizánske chodníčky“ vybrali 28. júna. Iba v úvodzovkách, lebo na tých skutočných sa v súčasnej dobe premávajú medvede. A tak sme ich vystriedali za futbalové ihrisko, na ktorom sa usku-

točnili súťaže v týchto disciplínach: šprint na 50 m, člnkový beh medzi kužeľmi, hod granátom na cieľ, ale najľákavejšou disciplínou bola streľba zo vzduchovky. Použité terče žiakov jednotlivých ročníkov boli dané na nástenku v škole. Celkový počet prítomných žiakov bol 48. Už sa nemusíme obávať, kto bude brániť našu vlasť pred prípadným agresorom.

Všetci žiaci boli za svoju aktivitu ocenení sladkosťami a najlepší z nich v kategóriách prvý a druhý ročník, v ďalšej kategórii tretí a štvrtý ročník, dostali medaile, diplomy, pexeso a karty kvarteta. Po osviežení v bazéne a vyhodnotení všetci zúčastnení boli pohostení. Domov sme išli s uspokojením a pokojom z dobre vykonanej práce.

Slávnostný štart športového podujatia v Medzibrode.

foto: autor

Pietna spomienka

Každoročná spomienka na spojeneckých vojakov sa v Polomke uskutočnila 28. júna. Okrem veľvyslanca Spojeného kráľovstva J. E. Nigela Bakera sa na nej zúčastnila aj zástupkyňa chargé d'affaires USA Jennifer F. Bosworthová, riaditeľ Múzea SNP Marian Uhrin a starosta Polomky Ján Lihan. Ozbrojené sily SR zastupoval genpor. Lubomír Svoboda.

„Členov americkej a britskej jednotky zajala 26. decembra 1944 nad obcou Polomka nemecká protipartizánska jednotka Abwehrgruppe. Po odvečení do koncentračného tábora Mathausen a po tvrdých výslychoch boli 24. januára 1945 popravení. Činy týchto Spojencov mali dôležitý prínos pre vývoj SNP. Česť všetkým hrdinom, ktorí položili svoje životy na oltár slobody, patrí im naša úprimná vďaka,“ uviedol vedúci sekcie ľudských zdrojov MO SR Martin Jakál.

(bb)

Detail pomníku v Polomke.

foto: MO SR

Otvorený list SZPB a JDS predstaviteľom Európskeho parlamentu, Európskej komisie a Rady Európy

V mene organizácií Jednoty dôchodcov na Slovensku (JDS) a Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov (SZPB) chceme Vás upozorniť na opakované spoločné rokovania, hlasovania a konanie niektorých vládných koalíčných politikov a politických strán s politikmi a politickými stranami s fašistickým pozadím pri schvaľovaní zákonov v Národnej rade Slovenskej republiky (NR SR), najvyššom zákonodarnom orgáne Slovenskej republiky.

Naše organizácie upozorňovali poslancov NR SR, aby sa nielen zdržali, ale aj jasne postavili proti takejto spolupráci s kýmkoľvek, kto sa verejne hlási k fašistickým myšlienkam. Napriek tomu viacerí koalíční poslanci a koalíčné politické strany naďalej opakovali rokovania s neofašistickými stranami. Hrozí, že táto situácia bude pretrvávajúca a niektoré zákony v NR SR sa budú schvaľovať týmto pre nás neprístupným spojenectvom.

Považujeme to za porušenie všetkých demokratických princípov, na ktorých je postavený nielen náš štát, ale celé demokratické spoločenstvo Európskej únie. Prekročil sa tak pomyselný rubikon a zradil protifašistický odkaz. Ukazuje to aj príklad hlasovania časti koalíčných poslancov NR SR pri zákone o tzv. prorodinnom balíčku. Jeho dopad na verejné financie je vyše 1,2 miliardy eur, čo predstavuje viac ako 1 % hrubého domáceho produktu Slovenska.

Časť koalíčných poslancov s pravicovo extrémistickými poslancami prelomili veto prezidentky republiky Zuzany Čaputovej. Týmto zákonom sa navyše obchádza pomoc a podpora dôchodcov, ktorí patria do skupiny občanov sociálne najviac postihnutých súčasnou medzinárodnou politickou krízou a nebyvalou vysokou infláciou.

Fašizmus priniesol mnoho zla na dlhé roky nielen pre Židov a Rómov, ale pre celé národy, pre celý svet. Dištancovanie sa od fašizmu by nemalo zostať iba v rovine slov. Celá EÚ a celý svet fašizmus odsudzuje. Pritom na Slovensku vládni koalíční poslanci hlasujú za prijatie zákonov s neofašistami. Tieto zákony, prijaté spoločne s fašistami, porušujú podľa nás základné piliere prijatej Lisabonskej zmluvy, segregujú a kategorizujú občanov Slovenska, porušujú ľudské a sociálne práva občanov. Zároveň sú v rozpore s etikou a medzigeneračnou solidaritou.

SZPB a JDS sa dlhodobo hlásia a vystupujú proti extrémnym silám propagujúcim nacionalizmus, šovinizmus, rasizmus, neofašizmus, neonacizmus, klérofašizmus a xenofóbiu. Naše organizácie spolu združujú viac ako 120 000 členov. Ide zväčša o občanov v dôchodkovom veku, z ktorých mnohí boli priamymi účastníkmi protifašistického hnutia a priamych bojov v druhej svetovej vojne a Slovenskom národnom povstaní.

Chceme Vás preto požiadať, aby ste vyjadrili svoje stanovisko na tieto zvrátené politické praktiky. Zároveň Vás žiadame, aby sa táto téma dostala na rokovanie Európskej komisie a Európskeho parlamentu. Pripomíname, že predseda neofašistickej parlamentnej strany Ľudová strana Naše Slovensko, s ktorou koalíční poslanci rokovali a hlasovali, bol pred krátkym časom právoplatne odsúdený za otvorené prejavy pravicového extrémizmu. V jeho prípade išlo o použitie nacistickej symboliky čísiel 14 a 88 a o oslavu vzniku Slovenského štátu v rokoch 1939 až 1945, ktorý bol založený na pochybných princípoch fašizmu a nacizmu.

Dovoľte nám poďakovať sa Vám vopred za pomoc.

S úctou

Michal Kotian,
predseda Jednoty dôchodcov na Slovensku

Pavol Sečkář,
predseda Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov

Tajuplné oltáre zo Slávy dcéry

Lukáš Perný, vedecko-výskumný pracovník MS

Už 23. raz zorganizovali obyvatelia obce Petrovce, ObIV SZPB Vranov nad Topľou a Matica slovenská turistické podujatie pod názvom Výstup na Oblík. Ten má význam pre slovenské dejiny v dvoch rovinách.

V prvej ide o tajuplný vrch, v ktorom hľadal národný buditeľ, kňaz a zberateľ ľudových piesní Adam Hlovík (1793–1851) dôkazy o existencii staroslovenských kultových miest z Kollárovej Slávy dcéra. V druhom rade je to kopec spojený s odbojom proti pangermánskemu imperializmu. Nachádzajú sa tu partizánske bunkre a pôsobil tu partizánsky štáb Čapajev na čele s hrdinom SNP Ľudovítom Kukorellim.

Na strmý vrch

Výlet sa začal ráno v Petrovcích, pokračoval prehliadkou prvého partizánskeho letiska a bunkra za Harbom. Účast-

níkov sprevádzal starosta obce Ján Jenčo. Nasledoval náročný výstup strminou na Oblík. Na samotnom vrchole, pri veľkých kamenných úkazoch, zazneli slová z textu Adama Hlovíka: „My, ale uvažujúc sami sebe, čo sme tu videli a rozpomínajúc sa na Rukopis kráľovédvorský, na Výklad Slávy dcéry (znelka 152) a na poviedky o Arkonskom oltári kamennom, spytovali sme sa medzi sebou: Kto z vás videl dosiaľ dačo takého? Či sú tieto hromady skál nie ostatky oltára staroslovenského? Či da-kedy nestal na tamtej veži ozornej dáky Perún, Svatovít alebo Radhost a či sa mu na tej ska-

le neobetúvalo?“ Text vyšiel v knihe Vydavateľstva MS Cestopisné denníky štúrovcov.

Tradície štúrovských výletov

Účastníkom sa po návrate z vrchu popri J. Jenčovi prihovril aj predseda ObIV SZPB Vranov nad Topľou Michal Peter a autor článku s príspevkom k témam ako hľadanie staroslovenských starožitností generáciou Všeslávie a národno-obrodenecké výlety štúrovcov po Slovensku i v iných slovenských krajinách.

Štúrovské výlety mali význam nielen národno-obrodenecký (spisovatelia získavali kontakt s obyvateľstvom), ale vďaka nim existujú vôbec prvé slovenské cestopisy ako literárny žáner; postavili základ pre etnografiu, etnológiu a kultúrny turizmus. V každom prípade, pobyt v Slán-

Účastníci výstupu pred partizánskym bunkrom, ktorý nedávno poškodili vandali.

foto: autor

ských vrchoch má svoje čaro.

V závere podujatia zazneli poďakovania pre sponzorov, ktorí zabezpečili aj mimoriadne chutný guláš. Na akcii sa zúčastnili aj mladí matičiari, ria-

diteľ členského ústredia Matice slovenskej a podpredseda Mladej Matice Martin Hajník a tiež vedúci oblastného pracoviska MS vo Vranove nad Topľou Miroslav Gešper.

ZO SZPB Stropkov s čestným názvom

Ján Uhrík, predseda ZO SZPB kpt. Adolfa Weinholda Stropkov

Mesto Stropkov dodržiava tradíciu oceňovania osobností, ktoré sa zaslúžili o rozvoj mesta, alebo jeho propagáciu. „Významné osobnosti a kolektívy oceňujeme v Stropkove už 18 rokov a za toto obdobie pribudli na ich zozname desiatky mien nielen regionálneho, ale aj svetového významu. A všetkých spája hlavne ich vzťah k nášmu mestu a veľké životné dielo každého z nich,“ povedal po schválení menoslovu ocenených priamator Stropkova Ondrej Brendza.

V nedeľu, 22. mája 2022 sa uskutočnilo oceňovanie osobností mesta Stropkov. Čestným občanom mesta sa stal Adolf Weinhold, in memoriam, stropkovský rodák, zapojený do prípravy SNP a účastník bojov proti fašizmu. Ako veliteľ úseku povstaleckého frontu bol pri protiútoke zranený a zajatý fašistami.

Menovanie za čestného občana Stropkova prebrala z rúk priamatora Ondreja Brendzu dcéra kpt. Weinholda Ludmila Klimová.

foto: Ladislav Lukáč

Po hrdinskom rodákovi

Jeho ďalší osud je neznámy a nevie sa ani, ako skončil jeho krátky život. Pre zachovanie jeho pamiatky a pripomienky jeho vlastenectva, odvahy a hrdinstva sa členovia ZO SZPB Stropkov rozhodli prijať čestný názov Základná organizácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov kpt. Adolfa Weinholda Stropkov.

Boli sme veľmi radi, keď s našim návrhom súhlasili aj priami príbuzní Adolfa Weinholda: dcéra Ľudmila Klimová a vnučka Andrea Klimová. Verejné zasadanie mestského zastupiteľstva v Stropkove sme teda využili na verejné oznámenie nášho rozhodnutia. V rámci oceňovania osobností mesta bolo prítomným rodinným príslušníkom členmi ZO SZPB odovzdané vyhlásenie o prijatí čestného názvu ZO SZPB Kpt. Adolfa Weinholda Stropkov podpísané dcérou a vnučkou hrdinu SNP a predsedom a tajomníčkou ZO SZPB.

Radost i záväzok

Toto vyhlásenie nás naplnia hrdosťou aj záväzku. Čestným názvom chceme uviesť meno Adolfa Weinholda do každodenného života, ale zároveň budeme pátrať po jeho osude aj o okolnostiach, ktoré ho dovedli k prípravám a účasti v SNP. A v neposlednom rade oboznamovať s jeho hrdinstvom našu mládež najmä na besedách o protifašistickom odboji na školách.

Fašizmus opäť dvíha hlavu a s podporou medzinárodnej reakcie „otravuje život“ obyčajným ľuďom. Tak ako pred takmer 80 rokmi sa našli odvážlivci, ktorí sa fašizmu postavili aj za cenu vlastného života do cesty, nájdu sa aj dnes a nedovolia neofašizmu zvíťaziť.

Nás teší, že jeden z hrdinov boja proti fašizmu a SNP sa narodil v Stropkove a na Stropkov nezabudol. Bolo to jeho rodisko a dedovizeň. Teší nás to a zároveň zaväzuje.

Kpt. Adolf Weinhold

Narodil sa 10. decembra 1903 v Stropkove, kde vychodil ľudovú školu. Ďalej pokračoval v štúdiu v Košiciach a v Prahe. Počas mobilizácie v roku 1938 narukoval do Jelšavy ako veliteľ záložného práporu. V apríli 1939 nastúpil na Slovenský štatistický úrad v Bratislave. V auguste 1941 vstúpil do slovenskej brannej moci a v hodnosti nadporučíka

pechoty sa stal dôstojníkom z povolania. Známym bol svojim protinacistickým zmýšľaním. Spolupracoval s odbojovými skupinami pripravujúcimi Povstanie. Neskôr bol prevelený v hodnosti stotníka do Zemianskych Kostolian, kde nadviazal spojenie s protifašisticky naladenými dôstojníkmi. Podplukovník Ján Golian ho poveril riadiť operácie posádok Nováky, Bošany a Zemianske Kostolany. Spolupracoval s partizánmi

a podieľal sa na vyzbrojení a vystrojení Hornonitrianskej partizánskej brigády. Večer 29. augusta 1944 sa spolu s celou posádkou pridal k povstalcovi. Urýchlene uskutočnil mobilizáciu a dozeral na formovanie obrany a vyzbrojovanie povstaleckých jednotiek. Vyše týždňa vzdorovali jednotky pod jeho velením útokom nemeckej útočnej skupiny Schill. Vyznamenal sa najmä v bojoch o Baťovany (dnešné Partizánske).

Dňa 9. septembra 1944 pri vedení protiútoke pri Malých Uherciach bol ranený a padol do nemeckého zajatia. Po vypočúvaní Gestapom v Topolčanoch a Nitre bol odvezený na neznáme miesto a neskôr pravdepodobne popravený. Jeho zajatie bolo ťažkou ranou pre povstalcov na tomto úseku. Dňa 13. septembra Nemci obsadili Nováky a o deň neskôr i Prievidzu. V roku 1947 bol vyznamenaný radom SNP I. triedy in memoriam.

Dôstojné pripomenutie bitky pri Zborove

Branislav Balogh

V pondelok 4. 7. sa v Seredi o 9 ráno pri Soche legionára uskutočnila spomienka na 105. výročia bitky pri Zborove. Iniciátor spomienky vo forme pietneho aktu, predseda ZO SZPB v Seredi Ján Račkovič, vyslovil nádej, že sa z pripomínania tohto významného dňa moderných vojenských dejín stane v Seredi tradícia.

Bitka pri Zborove 2. júla 1917 bola prvým významným spoločným vystúpením Čechov a Slovákov v Rusku, vďaka ktorému dočasná Kerenského vláda umožnila formovanie ozbrojeného zboru na jeho území. A tak už v októberi 1917 mohol vzniknúť Československý armádny zbor. Ďalšie početné jednotky legionárov sa sformovali vo Francúzsku vo forme čs. brigády a v Taliansku vo forme čs. divízie a neskôr zboru.

Význam pre formovanie armády

Reprezentanti československej štátnosti využili toto víťazstvo na legitimizáciu zahraničného odboja, ktorý ešte pred vznikom samotného Československa disponoval ozbrojenou armádou a uznaním štátmi Dohody. Okrem oslavy armády a štátnosti bolo práve Zborovské bojisko miestom, odkiaľ sa preniesli ostatky bojovníka do Hrobu neznámeho vojaka v Prahe.

Hrdinstvá legionárov sú dodnes zdrojom bojových tradícií českej i slovenskej armády.

foto: Iveta Tóthová

Tento rok, keď si pripomíname 100. výročie zriadenia pietneho miesta v Prahe, bude v Hlavnom meste Slovenskej republiky zriadený na Rázusovom nábreží Hrob neznámeho vojaka.

Význam tejto bitky pre formovanie armády zdôraznil vo svojom príhovore s pátosom v hlase štátny tajomník ministerstva vnútra Tomáš Oparty: „Bitka v nás zanechala stopu rešpektu, pokory, úcty, smútku a vďaka tým, ktorí nám priniesli blahobyť. Z hľadiska iniciatívy a angažovanosti československých légii išlo o prelomový moment, ktorý umožnil neskoršie budovanie nových jednotiek.“

SNP v DNA národa

Na predrečníka vzápätí nadviazal predseda Trnavského samosprávneho kraja. Jozef Viskupič, apeloval na vlastenectvo a zmier, pripomenul jednotu národa v troch momentoch našej modernej histórie: „V meruóšmych rokoch sme ukázali, že sme na mape sveta, krv preliata legi-

onármi bola ukázkou, že sa vieme o svoju vec pobiť. A Slovenské národné povstanie sa zapísalo do DNA nášho národa, práve tými písmenami, ktoré znamenali boj proti fašizmu a porobe. Keď sa zjednotíme, máme naozaj silu!“

Podujatie sa konalo pri Soche legionára, ktorá je pomníkom legionárom, oslobodzujúcim Slovensko a bojujúcim proti Maďarskej republike rád v roku 1919. Ide o repliku z minerálneho kompozitu pôvodného pieskovcového monumentu z roku 1929 od autorskej dvojice Jozef Pospíšil a Vojtech Ihrský.

Tú novodobú odhalili v októbri 2021. Odstránili ju v roku 1958, keď sa legionári netešili obľube socialistického režimu. Traduje sa, že keď sa mal odhaliť nový most cez Váh, prekážala by politickej špičke prichádzajúcej do mesta. V roku 1969 ju presunuli zo skladiska do jamy pri hrádzi, kde ju zahrabali. Tam sa stopa jediného talianskeho legionára na Slovensku končí.

Symbol nášho smerovania

Záver príhovoru Jozefa Viskupiča sa niesol v duchu optimistického povzbudenia: „Legionár nech je symbolom, že nech sú akékoľvek ťažké časy, ak budeme mať jasno, kam chceme ísť a kam chceme s našou komunitou, mestom, krajom, ba celou Európskou úniou smerovať, tak sa nám to musí podariť.“

Predseda ObľV SZPB v Galante Jozef Janský pri rozhovore s predsedom trnavského samosprávneho kraja skonštatoval, že sa na legionársku minulosť musíme dívať komplexne a očistiť ju od násosov jednostrannosti a ideológií.

K zachovaniu cti pietneho aktu dopomohli svojou prítomnosťou, štátny tajomník MV SR, generálny tajomník Služobného úradu MO SR Peter Kozák, riaditeľ sekcie verejnej správy MV SR Andrián Jenčo, veliteľ 91. ženijného pluku v Seredi Jozef Kasl, predseda TTSK, prednosta OÚ v Galante Ján Duranský a zástupcovia Zväzu vojakov SR, UN-Veteran Slovakia a SZPB.

Momentka zo slávnostnej spomienky na bitku pri Zborove v Seredi.

foto: Matúš Pastor

Spomienka pamätníka na partizánske letisko

Ján Varga, člen HDok pri ObľV Prešov

Polné partizánske letisko nad Petrovcami – jedno z prvých na východnom Slovensku do zoznamu historických pamiatok bolo zapísané pod číslom 4364/1 ako národná kultúrna pamiatka. Mám 91 rokov a som rodákom z Petroviec. Žil som tam aj v čase vojny a SNP. Spomínam si napr. na zoskok 18-člennej skupiny z oddielu Snežinskij, ktorý sa uskutočnil v noci z 20. na 21. august 1944.

Augustový večer klope na dvere, žaby koncertujú v mláke, ženy trepú konope, chlapi sedia na násypku, krúčia cigarety, do papierikov z novín vkladajú po troške tabaku, debatujú. O polnoci bude atrakcia, zoskok parašutistov, uvidia ho starci, ženy, parobci i školáci. Tí, keď to počuli, do kríkov na Hurke sa poskrývali tu i tam, s napätím počúvali, kedy zabzučí aeroplán. Biele padáky k zemi padali a mládenci počítali: jeden, dva, tri, ... jedenásť či až osemnásť ich narátali. Tiché pokriky, cudziu reč chalani z dediny počúvali. Na letisku pod Kamennou horou partizáni vítali nové posily.

Čo výsadku predchádzalo

Štyri dni pred tým počas noci zo 14. na 15. august nad dedinu Matiaška zoskočila 17-členná prieskumná skupina z oddielu Martynov. Jej príslušníci prostredníctvom rádiostanice nadviazali kontakt s brigádou Čapajev a dali avízo Hlavnému štábu partizánskeho hnutia v Kyjeve o jej polohe. Z Kyjeva obratom prišla odpoveď s príkazom pripraviť vhodnú plochu na pristávanie lietadiel.

Plochu na pristávanie malých dopravných lietadiel občania z Petroviec pripravili úpravou lúky na Validle v krátkom čase, takže 29. augusta mohlo na nej pristáť prvé sovietske vojenské lietadlo. Pilotoval ho letec kapitán V.M. Michailovič; navigátorom bol strelec npr. Baranov. Oddiel Snežinskij sa neskôr pripojil ku skupine Stalin, ktorá sa presunula do operačného priestoru Gelnica.

Nemci lietadlá zničili

Vojenské lietadlo, ktoré pristálo na letisku nad Petrovcami na druhý deň sa vrátilo späť do Kyjeva. Na jeho palube okrem pilota letel aj Ivan Kononovič Baľuta. Na ústredný štáb partizánskeho hnu-

tia doniesol dôležité informácie o partizánskych akciách na východnom Slovensku, ako aj záznam o rozmiestnení dvoch východoslovenských divízií. Na základňu pod Lysou nad Petrovcami sa vrátil v noci z 31. augusta na 1. september. Doniesol si so sebou doklad o oficiálnom menovaní za veliteľa skupiny Čapajev.

Na Slovensko priletel s ním aj major

Kokin, ktorý mal byť vojenským poradcom a ktorý sa čoskoro stal novým veliteľom skupiny. Na poľnom letisku nad Petrovcami v ďalších dňoch pristáli aj tri malé vojenské lietadla, tzv. kukuruzníky. Nemci ich počas útoku na pozície partizánskeho zväzku Čapajev 7. septembra zničili a spálili.

Medzitulky Bojovník

Partizánske letisko nad Petrovcami je dnes národnou kultúrnou pamiatkou.

foto: autor

Aktívni členovia z oblasti Žiaru nad Hronom

Lubomír Jančo, podpredseda ObIV SZPB v Žiari nad Hronom

Hned', keď sa znížilo nebezpečenstvo pandémie a počasie sa stalo, najmä pre starších členov SZPB prijateľnejšie, vyrazili sme spoznávať históriu národnoslobodzovacieho boja. V priebehu krátkeho času v mesiaci jún sme navštívili mesto Kremnica, obec Blatnica, ale išli sme sa pokloniť aj našim osloboditeľom na bratislavský Slavín.

V Kremnici sme sa stretli s členmi výboru tamojšej základnej organizácie SZPB. Oboznámili nás s históriou obdobia 2. svetovej vojny v tomto meste – s činnosťou partizánskych skupín v Kremnickom pohorí, s vývojom SNP a po jeho ústupe do hôr s činnosťou tu sídliačeho Gestapa, po ktorom zostali v okolí tri veľké masové hroby. V závere sme položili veniec k pamätníku oslobodenia a k Pamätníku martýrov SNP v Hornej Štubni, masovému hrobu popravených kremnickým gestapom.

Zavítali sme do Turca

Po obede sa účastníci presunuli do obce Blatnica, kde nás očakával a sprevádzal tu najší predseda ZO SZPB Dušan Kňažko. Porozprával nám o histórii odboja v tejto časti Turca a najmä zo zameraním na Gaderskú a Blatnickú dolinu,

jedny z najkrajších dolín na Slovensku. Prezreli sme si Park národov na rozhraní spomínaných dolín a v ňom pamätník SNP a na podstavcoch inštalované zbrane bojovníkov. Na záver sme položili kyticu nielen k samotnému pamätníku, ale aj k pamätnej tabuli zavraždených občanov obce, ktorých zastrelili po oslobodení členovia banderovskej sotne, ktorá sa prebýjala na západ.

Naši členovia so znepokojením sledovali chaos okolo osláv víťazstva nad fašizmom a znepokojoval ich aj nejednotný postoj k tomuto výročiu zo strany najvyšších predstaviteľov našej republiky.

Náš postoj k oslavám víťazstva

Preto navrhli oblastnému výboru, aby sme dodatočne navštívili Bratislavu a vzdali úctu padlým vojakom Červenej ar-

Dodatočnou výpravou na Slavín sme chceli jasne vyjadriť postoj k oslavám víťazstva nad fašizmom.

foto: Milan Sklenka

mády pochovaných na Slavíne. Tak sa aj stalo. O pár dní 55 členov oblastnej organizácie SZPB za prítomnosti vedúceho organizačného oddelenia ústrednej rady Jozefa Ťažkého a predsedu ObIV p. Jaroslava Bulku položili veniec ku kazetovým dverám obradnej miestnosti. Prezreli sme si celý upravený areál tohto pietneho miesta, vypočuli sme si jeho históriu, pokochali s krásnymi výhľadmi na Bratislavu a jeho okolie a s poteše-

ním zistili, ako veľa mladých ľudí sme tu postretali.

Potom sme sa presunuli do Slávičieho údolia. Navštívili sme pamätník venovaný trom desiatkam slovenských antifašistov, ktorí zahynuli 19. februára 1945 pri Melku počas prvého transportu z piatich do Mauthausenu pri leteckom nálete Spojencov. Pre našich členov je z nich najznámejší Ladislav Exnár, zakladateľ jednej z prvých partizánskych sku-

pín na Slovensku, ktorá pôsobila pod legendárnym Sitnom. V Žiari nad Hronom máme pamätník SNP s jeho sochou, ku ktorému každoročne na výročie SNP po slávnostnej členskej schôdzi kladíme veniec.

Odtiaľ sme sa presunuli do Devína – prehliadka hradu s oboznámením sa s jeho históriou a po prechádzke za krásneho počasia po nábřeží Moravy a Dunaja sme odchádzali z Bratislavy s dobrými pocitmi.

Veteránsky výstup na Ďumbier

Alexander Gergely, predseda ZO SZPB Trebišov 4

Také tradičné podujatie, akým je veteránsky výstup na Ďumbier a Chatu M. R. Štefánika sa nikdy nemôže uskutočniť bez účasti členov SZPB. Tento rok ich rady posilnil aj priamy účastník SNP, legendárny partizán z Banskej Bystrice Vladimír Strmeň.

Už 4. ročník veteránskeho výstupu Ministerstva obrany SR sa uskutočnil v sobotu 25. júna 2022. Rezort obrany začal za predošlej vlády toto podujatie organizovať s cieľom pripomenúť si významnú osobnosť našich dejín, generála Milana Rastislava Štefánika a tiež zvýšenie povedomia verejnosti, najmä mládeže, o vojnových veteránoch a ich význame pre spoločnosť.

Na podujatí sa každoročne zúčastňujú vojnoví veteráni, profesionálni vojaci, zamestnanci rezortu obrany, ich rodinní príslušníci a priatelia, ako aj všetci priaznivci a milovníci prírody a krás našich hôr. Tento rok prišiel aj minister obrany Jaroslav Naď, štátny tajomník Marián Majer a riaditeľ Vojenského historického ústavu Miloslav Čaplovič.

Priamy účastník odboja partizán Vladimír Strmeň sa postaral svojou hrou na heligonke o dobrú náladu. A ako uvádzame v úvode článku, priamy účastník SNP nebol jediným prítomným členom SZPB – dopĺňali ho členovia ZO SZPB Trebišov 4 a ZO SZPB Nižný Žipov z oblastnej organizácie SZPB Trebišov.

Členovia ZO SZPB č. 1 Brezno sa 28. mája pod vedením tajomníčky Viery Smékalovej zúčastnili zájazdu po Stopách SNP. Navštívili pietne miesto obetí a osobnosti Roháčov symbolický cintorín Zverovka. Priebeh bojov o záchranu životov nielen počas SNP nám priblížil RNDr. Milan Mikláš a Stanislav Jandura, ktorí podali zaujímavé informácie o danej lokalite. Naši členovia si uctili pamiatku hrdinov položením vencov.

Športové predpoludnie

Radosť zo športového predpoludnia mali organizátori zo ZO SZPB, ale aj všetky deti zo ZŠ v Dolných Vesteniciach.

foto: autorka

Natália Matejíčková, predsedníčka ZO SZPB Dolné Vestenice

Všetci sme sa tešili na športové predpoludnie pre žiakov ZŠ v Dolných Vesteniciach, ktoré

sa malo uskutočniť 7. mája pri príležitosti ukončenia 2. svetovej vojny. Žiaľ, zlé daždivé počasie nám našu radosť pokazilo. To však nebolo naše posledné slovo.

Zlé počasie nás však neodradilo, rozhodli sme sa súťaž v bicyklovani preložiť na 11. júna. Tento deň sme sa prebrali do krásneho slnečného dňa a s chuťou sme pripravovali a organizovali veci potrebné k tejto akcii. Na súťaži mali deti dokázať ako ovládajú bicykel a ako rýchlo dokážu bicyklovať.

Na športovom predpoludní sa zúčastnilo 22 detí, zaradené boli do troch kategórií podľa veku. Súťažili v dvoch disciplínach. V prvej disciplíne preukázali svoju obratnosť, kde mali s bicyklom obchádzať prekážky a v druhej disciplíne zdoláť rýchlu jazdu na čas. Všetci športovci boli veľmi šikovní a obratní, no vždy v súťaži sú najlepší víťazmi.

Víťazi športovej súťaže boli odmenení medailami a vecnými cenami. Pre ostatných bolo pripravené malé občerstvenie. Po vydarenom športovom dopoludní sme všetci odchádzali so sľubom, opäť zorganizovať podobnú súťaž na jeseň.

Členovia SZPB patria už tradične medzi účastníkov veteránskeho výstupu.

foto: autor

Storočnica generála

(Dokončenie zo str. 1)

Francúzsky front sa rýchlo zrútil a Milanovi sa za dramatických okolností podarilo dostať v Bordeaux 19. júna na loď Arny Scheffer, ktorá o dva dni neskôr zakotvila v britskom Falmouthe.

Chcel ísť do ZSSR...

Do zväzku Dobrovoľníckej zálohy Kráľovských vzdušných síl (RAF) ho prijali už 11. júla v najnižšej hodnosti Aircraftman 2nd Class, dostal identifikačné číslo 787046 a vyfasoval britskú sivomodrú leteckú rovnošatu.

Po absolvovaní základného výcviku ho prideliť k 310. čs. stíhacej peruti RAF v Duxfordu, kde ho zaradili ako pisára. Od druhej polovice marca 1941 navštevoval kurz pre leteckých pozorovateľov. V jeho priebehu mu však zistili vrodenú a nevyliciteľnú zrakovú chybu (poruchu vnímavosti farieb), ktorá ho vylúčila z možnosti zaradenia medzi lietajúci personál. Vrátil sa k peruti a absolvoval niekoľko kurzov určených pre potreby obrany letísk a územia Spojeného kráľovstva pred nemeckou inváziou.

Po prepadaní ZSSR nacistickým Nemeckom, v situácii, keď sa napriek svojmu úsiliu nemohol priamo podieľať na protinemeckej bojovej činnosti RAF požiadal Milan o premiestnenie k čs. vojenskej jednotke v ZSSR. O jej vznik sa zaslúžil najmä jeho otec, náčelník Čs. vojenskej misie v Moskve. Chcel sa s ňou zúčastniť na aktívnych bojoch na východnom fronte.

...ale nedostal víza

Jeho odchod do ZSSR sa koncom januára 1944 so skupinou čs. letcov na čele so škt. let. Františkom Fajtloom napokon neuskutočnil. V depeši jeho otcovi minister národnej obrany exilovej vlády v Londýne div. gen. Sergěj Ingr uviedol, že

dôvody neudelenia vstupného víza sovietskou stranou sa nepodarilo zistiť. Po vyradení z britskej dôstojníckej školy Milana 20. júla vymenovali do hodnosti Pilot Officer, 28. októbra čs. podporučíka letectva v zálohe. Zaradili ho do Čs. doplnovacieho strediska v Cosforde. Od 16. novembra 1944 až do skončenia vojny vykonával funkciu pobočníka jeho veliteľa. 14. marca 1945 ho povýšili do hodnosti Flying Officer.

Po návrate do vlasti sa rozhodol pre ďalšiu službu v ČSLA. Na poručíka a zároveň nadporučíka letectva v zálohe ho povýšili 1. októbra. Na začiatku nasledujúceho roka ho premiestnili na ministerstvo národnej obrany – na hlavný štáb veliteľstva letectva. Od 1. mája už pôsobil v hodnosti kapitána

li k Vojenskému súdu I. stolice v Kapucínskej ulici na Hradčanoch. V dôsledku reorganizácie vojenských justičných úradov ho 1. januára 1948 prevelili ku Krajskému vojenskému súdu v Prahe.

Február 1948 predstavoval dramatickú zmenu aj v živote rodiny Píkovcov. Už začiatkom marca minister národnej obrany arm. gen. Ludvík Svoboda odvolal z funkcie zástupcu náčelníka hlavného štábu jeho otca div. gen. H. Píku a spolu s ním 24 generálov, 371 dôstojníkov, rotmajstrov a civilných zamestnancov vojenskej správy, v apríli sa počet prepustených zvýšil na 977.

Svoboda ho degradoval

Agenti neslávne známeho 5. oddelenia (náčelník plk.

Milan Píka počas vojny s českými a slovenskými príslušníkmi RAF.

letectva v zálohe a 18. júla ho prijali za dôstojníka letectva z povolania.

Začali sa čistky

V lete 1946 začal študovať na Právnickej fakulte Karlovej univerzity, 1. februára 1947 sa stal pobočníkom veliteľa Leteckého skladu 1 v Kbeloch pri Prahe. Koncom júna ho prideli-

pech. Bedřich Reicin) hlavného štábu odviekli 5. mája jeho otca z Vojenskej nemocnice 1 T.G. Masaryka v pražských Střešovicích, kde sa zotavoval po operácii žľzníka. Po internácii v konšpiračnej vile, vyšetrovacej väzbe v Kapucínskej ulici a na Pankráci ho obvinili zo zločinov, ktoré nikdy nespáchal a v nezákonnom neverejnom politickom procese ho Státny súd v Prahe 28. januára 1949 odsúdil na trest smrti, ktorý vykonali 21. júna v Trestnici pre mužov v Plzni-Boroch.

Od 15. apríla 1948 prideliť Milana ku 4. (administratívne) oddeleniu IV. (justičného) odboru MNO. V novembri ho zatkli agenti 5. oddelenia. Obvinili ho z pokusu únosu otca do nepriateľskej cudziny a umiestnili do vyšetrovacej väzby na Pankráci. V decembri ho z politických dôvodov vylúčili z vysokoškolského štúdia. Pre nedostatok dôkazov ho právoplatným rozsudkom zbavili viny a 16. februára 1949 z väzby prepustili (až po novembri 1989 sa dozvedel, že milosť mu udelil prezident Klement Gottwald).

Milan Píka (vpravo) s autorom článku na bratislavskom Šafárikovom námestí 8. novembra 2009.

Začiatkom júla ho preložili do výslužby a rozhodnutím ministra Svobodu z 9. decembra degradovali na vojaka v zálohe.

Slovensko – nový domov

Po týchto udalostiach Milan Píka stratil v českých krajinách akúkoľvek možnosť ďalšej občianskej existencie. Hrozil mu nástup do niektorého zo závo-

skej a historiografickej rehabilitácie bol však aj naďalej neľahký. Milan oň musel tvrdo bojovať. V roku 1969 ho prijali za člena SZPB. V októbri 1972 mu vrátili vojenskú hodnosť kapitána v zálohe. V rokoch 1970 až 1980 pracoval v podniku zahraničného obchodu Drevouňia ako riaditeľ obchodnej skupiny.

Úplného uznania aktívnej odbojovej činnosti sa Milan Píka dočkal až v rámci politických zmien prebiehajúcich v Československu od konca roka 1989. Na mimoriadnom rokovaní ÚV SZPB 11. januára 1990 sa stal členom jeho koordinačného výboru. Delegáti mimoriadneho zjazdu ho 12. apríla zvolili za člena ÚV SZPB. Na plukovníka ho povýšili 30. mája 1990.

Generál v oboch republikách

Aktívne sa zapojil do procesu demokratickej obnovy spoločnosti a nápravy deformácií novodobej histórie. Spolu s genmjr. v.v. Antonom Petrákom a Ailsou Domanovou, vdovou po plk. Alexandrovi Domanovi, sa zaslúžil o zriadenie Pamätníka veteránov západného odboja na bratislavskom Šafárikovom námestí (odhalený 9. novembra 2003).

Po takmer štvrtstoročí ho prezident SR Ivan Gašparovič 6. mája 2014 vymenoval do hodnosti brigádneho generála. O dva dni neskôr ten istý slávnostný okamih absolvoval na Pražskom hrade, keď si dekrét o vymenovaní brigádnym generálom prevzal z rúk prezidenta Českej republiky Miloša Zemana. Výnimočne sa tak stal súčasne slovenským i českým generálom.

Čestné miesto v histórii

Bol nositeľom čs., slovenských, českých, britských a rumunských vyznamenaní a medailí, ako aj držiteľom čestných titulov. Jeho meno sa uvádza medzi čs. príslušníkmi RAF na Pamätníku okrídleného leva na pražskom Klárove.

Do leteckého neba navždy odletel 20. marca 2019 v Bratislave. Pochovali ho v urnovom háji pri bratislavskom krematóriu. V histórii čs. boja proti fašizmu počas 2. svetovej vojny mu nesporné patrí jedno z čestných miest.

Medzititulky Bojovník

Otec a syn. Heliodor Píka vľavo a Milan Píka vpravo.

Clementisov osobný tajomník a rebelant

Braňo Ondruš

Fotoarchív rodiny Krnovcov

Na polceste medzi Ružomberkom a Donovalmi si koncom 50. rokov dal postaviť chatu známy spisovateľ a publicista Miloš Krno. Stalo sa hitom unikáť pred neraz pochybnými výdobytkami „civilizácie“. No Krno neutekal pred svetom. Pretože toto bol jeho svet.

Krásny Liptov ho navždy poznačil. Narodil sa v Bratislave (25. júla 1922), ako vždy zdôrazňoval, omylom, keď tam jeho otec Peter po prvej svetovej vojne začas pracoval v novo zriadenej Čs. pošte. Patril do Liptova úplne prirodzene, vracal sa tam celý život plný zmien a udalostí, ktorý ho zavial na rozličné miesta a do rôznych situácií.

Energie na rozdávanie

Na chate som ho zažil mnohokrát. Bolo vidieť, že medzi horami čerpá energiu i tvorivú silu, z ktorej potom pohodlne žil, aj keď z Liptova odchádzal. Dokonca ju plným priehŕstím rozdával tým, čo ho navštívili. Nečudo, že tam ako dôchodca s manželkou Vierou trávil nie týždne, no celé mesiace.

Vždy ma prekvapovalo, aký elán ním doslova lomcuje, a to nielen v Liptove. Rozdiel medzi pokojnou chatou a burácajúcou Bratislavou som na ňom vidával, ale bol nepatrný. Schôdze

protifašistických bojovníkov, stretnutia s kolegami spisovateľmi a novinármi, nekonečné debaty s mladými ľuďmi kontrastne v krnovskom, pre mňa starobydom byte, v ktorom ste nemohli prejsť popri holej stene, lebo varí s výnimkou kúpeľne, všetky miestnosti lemovali poličky a skrinky plné kníh.

Vítal aj nepríjemnú pravdu

Ani vo vysokom veku nestrácal prehľad a už vôbec nie záujem o všetko, čo sa dialo okolo nás. Veď človek, ktorý toho toľko prežil a na takých postoch, navyše dôchodca, ktorého už neťažila pracovná problematika, má iste dosť chuti a času čítať noviny, počúvať rádio a sledovať televíziu. Čo ma však prekvapilo, bolo jeho jasnozrivé rozmýšľanie. Akoby v hlave ani nemal mozog muža, ktorému doba priložila na plecá už siedmy a potom aj ôsmy krížik.

Keď som sa s ním ako maturant zoznámil, čakal som zatrpknutého, urazeného a na celý (minimálne politický) svet nahnevaného komunistu, ktorý by najradšej všetko vrátil aspoň do sedemdesiatych rokov. V skutočnosti som si sadol k triezvo mysliacemu a sviežo vyzerajúcemu starcovi, ktorý nielen chápal, ale aj vítal mnohé zmeny, ktoré sa po novembri 1989 udiali.

Nepatril medzi konzervatívcov, ktorí spúne a iracionálne bránili premene bývalej štátostrany, ale chápal ju ako dejinnú nevyhnutnosť. A najmä, nezatváral zanovito oči pred všetkým, čo sa o časoch čerstvo minulých odhaľo-

valo. Naopak, nebál sa ani dovtedy zatajovanej, nepríjemnej pravdy. Živo o nej diskutoval, ba dokonca ju sám pomáhal odhaľovať svojimi spomienkami. A veruže, ten ich mal!

Stretnutia, na ktoré sa nezabúda

Miloš Krno dokázal pútavo celé hodiny rozprávať o pikantnostiach zo svojho nesúkromného života. A práve pri týchto príbehoch som rýchlo pochopil jeho postoj k aktuálnemu dňu. Nemohol sa pridať k tým, ktorí bezhlavo obhajovali všetko, čo sa tu v nedávnej minulosti dialo, lebo by tým poprel sám seba.

nosti, pre mňa navždy zostane Clementisovým osobným tajomníkom. Ale blízke mi bolo aj rebelantstvo, občas prezrádzajúce stratu pudu sebazáchovy. Z jeho rozprávania som pochopil, že to poddedil po otcovi.

Napriek tomu, že vyrastal ako jedináčik na liptovské pomery v pomerne dobre situovanej rodine, za kamarátov si nevyberal panské deti, ale potomkov drevorubačov, maloroľníkov, lesných robotníkov. Nestal sa z neho príslušník meštianstva, využívajúceho i zneužívajúce možnosti doby, ale čoraz väčší odporca vtedajšieho poriadku.

Iste k tomu prispel nástup fašizmu a nacizmu, ktorý osobit-

krv z mäkučkej dlane ako maslo./ Dolietal, dokrúžil a nikdy sýty nebol./ Dolietal, dokrúžil okolo očí ako nebo./

Ruka ho zasiahla, ľahučká rúčka ženy./ Ruka ho zasiahla, na zemi leží rozpučený./ Kto primoc krvi chce, aj slabá dlaň ho zmrví./ Kto primoc krvi chce, ako ten komár zhyne v krvi.

Na prvý pohľad by na týchto veršoch nebolo nič zvláštne, keby ju v Smrekovom Eláne nevydali iba pár týždňov po skončení bitky pri Stalingrade. Rozhľadenému človeku bolo jasné, o čom a o kom mladý básnik píše. Veď sa aj rýchlo dočkal jedovitej reakcie jedného z hlavných ideológov klérofašistického

Miloš Krno (vľavo) s rodičmi Jána Nálepku v Ovruči, kde tento hrdina zahynul v boji.

Trochu ma však nahneval, že odišiel tak náhle (zomrel v Bratislave 21. júla 2007). Chystal som s ním urobiť do novín ešte jeden veľký, spomienkový rozhovor. Najviac zo všetkého som sa s ním chcel opäť rozprávať o Vladimírovi Clementisovi. Bol to práve on, kto ma od počiatku fascinovaného priťahoval k Milošovi Krnovi. Veď časť svojho povojnového života prežil v spoločnosti človeka, ktorého považujem za najvýznamnejšieho slovenského verejného činiteľa 30. až 50. rokov minulého storočia.

Stretnutia a profesionálna spolupráca so štátnym tajomníkom a vzápätí s ministrom zahraničných vecí výrazne poznačila čerstvého právnika a začínajúceho spisovateľa. Clementis ho svojím prístupom k ľuďom, práci, myslieni a k ľavicovým hodnotám ovplyvnil hádam viac, ako si to sám Krno uvedomoval. Čas strávený na ministerstve zahraničných vecí v Prahe a následne v diplomatickej misii v Moskve priviedol Miloša Krno k tomu, že už nikdy nemohol stať zaslepený, bigotný a nekritický k spoločnosti, v ktorej žil.

Odporca fašistického režimu

Bez toho, aby som znižoval ostatné stránky Krnovej osob-

ne pociťoval v kritickom čase dospievania. Prežíval ho najmä počas gymnaziálnych štúdií v Kežmarku, kde na prelome 30. a 40. rokov žilo veľa spišských Nemcov, ktorých začali „vyškoloľovať“ ich súkmeňovci zo Sudet.

Stále aktuálne verše

Príkladom rebelantstva je jeho báseň s inotajmi Komár: *Dobzučal, dopil krv, až brucho sa mu triaslo./ Dobzučal, dopil*

ho režimu Karola Strmeňa. Ten ho v Gardistovi ostro obvinil z protislovenskej a protinacistickej propagandy.

O tom, že sa autor v básni ani neskrýval, svedčia Strmeňove slová: „*Veď my vieme, koho myslel Krno pod tým komárom.*“ „*Ako dobre,*“ smial sa bývalý partizán, zaslúžilý umelec Miloš Krno po desaťročiach. „*Mal som strach, že to nebude zrozumiteľné.*“

Miloš Krno

Vari nikto nestvoril toľko beletrie o dianí na Slovensku počas 2. svetovej vojny ako zaslúžilý umelec Miloš Krno. Už roku 1946 mu vyšla prvá zbierka poviedok a črt osobných skúseností z SNP *Viadukt*. Premeny krajiny od 30. do konca 40. rokov zachytil v dvoch trilógiách: *Dve cesty*, *Lavína a Mílový krok*, *Cnostný Metod* (bol aj sfilmovaný), *Udatný Radúz a Statočný Celo*.

Životným príbehom účastníkov Povstaniu sa venoval aj v prozaických zbierkach a novelách *Živiteľka*, *Ranný vietor*, *Jastrabia poľana*, *Kým dohorela cigareta*, *Hra so smrťou*, *Hory čierne atď.* Krnovým najprekladanejším dielom je román o kpt. J. Nálepkevi *Vrátim sa živý*, podľa ktorého nakrútili rovnomenný TV film a v bieloruskej koprodukcii *Zajtra bude neskoro* s M. Kňažkom v titulnej role. V RTVS však častejšie dávajú adaptácie jeho poviedok pod názvami *Slnko vychádza nad Prašivou*, *Vlákňík do stanice Víťazstvo* a film *Dolina* s J. Krónerom.

Rodičia sa s trojročným Krnom presťahovali do Nemeckej, dnes Partizánskej Ľupče, kde prežil detstvo a pôsobil aj ako partizán. Po skončení diplomatickej služby v ZSSR od roku 1953 býval v Bratislave. Dlhšie pôsobil ako novinár a ústredný dramaturg Slovenského filmu. Bol dlhoročným dobrovoľným funkcionárom SZPB a nositeľom viacerých vojenských vyznamenaní.

(bo)

Mladí literáti pred kaviarňou Savoy na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave v roku 1942. Zľava I. Teren, J. Minárik, XY, M. Krno, M. Procházka, C. Štítnický a L. Kostolný.

Pripomenuli si prvé oslobodzovanie

Ján Rohár

Boje o Slovensko v roku 1919 a ich obe si v Tisovci uctili celodenným podujatím, ktoré bolo realizované ako jedna z aktivít Prepní na Revúcu a organizátori plánujú pokračovať aj ďalšími ročníkmi.

Na spomienke nechýbal ani člen predsedníctva ÚR SZPB a predseda ObIV Rimavská Sobota Štefan Baláž. Historik Viktor Bradňanský viedol pochod po stopách bitky o Tisovec. Od ranných hodín sprevádzal účastníkov po miestach, kde naši vojaci a legionári v júni 1919 zvädzali boje s vojakmi Maďarskej republiky rád. Niekoľko padlých legionárov a príslušníkov domáceho vojska pochováli priamo v meste.

Obnovená spolupráca

Natália Matejíčková,
predsedníčka ZO SZPB
v Dolných Vestenciach

Každý rok v našom pláne úlohu nezabúdame na našu najmladšiu generáciu – deti. Žiaľ, takmer dva roky sa nemohli konať spoločné podujatia, a tak sme s radosťou privítali obnovenie spoločenského života. To, čo sme nemohli splniť počas pandémie, sme začali hneď a s radosťou – venovať sa žiakom miestnej základnej školy.

Pre 6. ročník ZŠ sme pripravili súťaž Čo vieš o 2. svetovej vojne. Vypracovali sme testové otázky, ktoré sa týkali iba obce.

Na pietnom akte zástupcovia Ministerstva obrany ČR, SZPB, OZ Gemerské grúne a mesta Tisovec vzdali hold hrdinom bojov o Slovensko. V roku 2020 na vojenskom cintoríne, ktorý je súčasťou evanjelického, OZ Gemerské grúne s dotáciou BBSK a podporou MO ČR obnovilo 13 samostatných hrobov a jeden hromadný s 13 telami padlých.

Málo známa história

Na mestskom úrade nasledovala prednáška historikov o málo známej kapitole bojov po skončení 1. svetovej vojny. Lukáš Lexa priblížil vtedajšiu vojensko-politickú situáciu, keď vracajúci sa legionári stáli pred výzvou obsadiť južné územie ČSR. Priblížil ich anabázu v zahraničí, no aj spor o Tešín-

sko, vrcholiaci v sedemdňovej vojne medzi ČSR a Poľskom. Priebeh bojov v regióne Gemer-Malohont predstavil Viktor Bradňanský. Zaujímavosťami a kuriozitami z tejto kapitoly dejín nás pri závere prednášok previedol Ferdinand Vrábel.

Desiatky padlých osloboditeľov

„Najintenzívnejšie boje proti maďarskej Červenej armáde prebiehali od 30. mája 1919, kedy spustila generálnu ofenzívu na Slovensku, známu aj ako Severná výprava,“ priblížil V. Bradňanský a pokračoval: „Jej príslušníci chytali uvedomelých Čechoslovákov a neraz ich rovno na mieste popravovali.“ Len v bitke o Tisovec padlo približne 40 mužov. Skonči-

V mene SZPB položil veniec člen predsedníctva ÚR Štefan Baláž.

foto: Petr Sommr

la sa 15. júna po brisknom výpade vojenských jednotiek pod vedením pplk. Josefa Votrubu.

Od novembra 1918 do augusta 1919 zahynulo v bojoch o Slovensko vyše 800 československých vojakov a takmer

2000 ich zostalo nezvestných.

Najvyššia rada mierovej konferencie vo Versailles už 12. júna schválila československo-maďarskú hranicu, no definitívne ju spečatila až Trianonská mierová zmluva zo 4. júna 1920.

Výstava fotografií ako forma piety

Alžbeta Pongrácová, tajomníčka ObIV SZPB Galanta

V priestoroch SNM – Múzea židovskej kultúry – Múzea holokaustu v Seredi sa členovia oblastnej organizácie SZPB Galanta 16. mája zúčastnili na vernisáži fotografickej výstavy Igora Leichta s názvom Terezín.

Výstavou sme si pripomenuli výročie oslobodenia tohto koncentračného tábora, do ktorého smerovali aj posledné transporty Židov zo Slovenska. Autor výstavy počas slávnostného príhovoru predniesol tiež Kadiš Jatom – židovský chválospev, často označovaný za modlitbu za mŕtvych. Recituje sa napríklad po smrti blízkej osoby.

Prišli preživší, aj veľvyslanci

Na podujatí sa zúčastnili traja preživší holokaustu: Štefan Lesný, narodený v Terezíne a člen ZO SZPB Dunajská Streda, Ivan Pasternák, člen ObIV SZPB Bratislava a Ján Hanák zo Žiliny. Výstavu poctili svojou prítomnosťou aj veľvyslanci – Rumunská Călin Fabian, Chorvátska Alexandar Heina a Cypru Nicos P. Nicolaou. Delegáciu SZPB viedol tajomník ÚR Viliam Longauer.

Vystavené fotografie zachytávajú zábery z Malej pevnosti, ktorá počas druhej svetovej vojny slúžila najmä ako väzenie gestapa. Doplnené sú o historické texty z Pamätníka v Terezíne.

Nadviazanie na Terezínsku tryznu

Posledné štyri transporty Židov zo Slovenska boli vypravené od 19. decembra 1944 do 31. marca 1945 z koncentračného tábora v Seredi. Podľa slov riaditeľa Múzea holokaustu Martina Korčoka „výstavou chceme nadviazať na Terezínsku tryznu, ktorá sa uskutočnila tretiu májovú nedeľu na Národnom cintoríne v Terezíne pri príležitosti jeho oslobodenia. Našími podujatiami zároveň odsudzujeme vojnu na Ukrajine. Práve miesta, akými sú bývalé koncentračné tábory, by mali slúžiť ako memento, aby sa podobné udalosti nikdy neopakovali.“

Autor výstavy, rodák zo Šale, Igor Leicht, sa fotografii venuje od útleho detstva. Štúdium absolvoval na Filmovej a televíznej akadémii v Izraeli. V súčasnosti pracuje ako kameraman pre RTVS a do povedomia sa dostal vďaka výstavám so svetovo uznávaným fotografom Yuri Dojcom. Výstavou s názvom Terezín vzdáva hold obeť holokaustu, medzi ktoré patria aj viacerí členovia jeho rodiny.

„Naši“ preživší holokaustu.

foto: autorka

Troja najúspešnejší žiaci ZŠ v Dolných Vestenciach.

foto autorka

Žiaci sa o všetkom dozvedeli na regionálnej výchove a následne odpovedali na dané otázky. Víťazi boli odmenení vecnými cenami za ich bezchybné odpovede a svedomitú prácu. Boli to

Tobias Štálnik, Tamara Ďurišová a Damián Ďuriš.

Túto súťaž už roky organizujeme práve v čase výročia oslobodenia obce, teda k 4. aprílu a tak to bolo aj tento rok.

Pietna a spomienková akcia

Momentka zo zastavenia prievádzkych členov SZPB v Čiernom Balogu.

foto: Milan Kováčik

Ján Žiak, predseda ObIV SZPB Prievidza

ZO SZPB pri Hornonitrianskych baniach Prievidza zorganizovala 23. júna 2022 pietnu a spomienkovú akciu do Čierneho Balogu a Nemeckej. Z celkového počtu 40 účastníkov bolo 5 hostí zo ZO SZPB Ostrý Grúň s jej predsedom Karolom Segetom. Pri príležitosti osláv 77. výročia vyrazenia obyvateľov a vypálenia obce obe ZO SZPB podpísali dohodu o vzájomnej spolupráci.

V Čiernom Balogu nás privítal starosta František Budovec pri pomníku partizána, ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou a oboznámil nás čiastočne s históriou obce. Miestny rodák, predseda ZO SZPB č. 2 v Brezne Milan Kováčik, bol

iniciátorom pietnej spomienkovej akcie s predsedom tamajšej ZO SZPB Rudom Kováčikom.

Po privítaní sa účastníci presunuli k pamätníku SNP nad obcou, kde položili veniec. M. Kováčik nás oboznámil s priebehom SNP a oslobodením obce. Za mimoriadnu pomoc, statočný hrdinský odpor voči okupantom bola obec vyznamenaná Radom Červenej hviezdy a Radom SNP I. triedy a ďalšími vyznamenaniami. Po tomto pietnom akte sa účastníci presunuli Čiernohronskou železničkou do lesného skanzenu.

Cestou späť sme navštívili pamätník v Nemeckej, kde sme položili veniec. Bývalá vápenka je upravená na pietne miesto a doplnená pamätnou sieňou s vystaveným dokumentárnym materiálom, ktorá nám bola taktiež sprístupnená.

Sme hrdí na našich hrdinov

Lubomír Filo, predseda ZO SZPB v Giraltovcich

Oslavy 77. výročia oslobodenia sa v našom regióne odohrali 8. mája pri pamätníku Čapajevovcov v Obci Kobylnice, v Giraltovcich pri Soche matky s dieťaťom a v obci Štefurov, kde odhalili pamätne tabule a pamätník venovaný dvom významným rodákom. Slávnostný program pripravili členovia našej ZO SZPB s obcou.

Po svätej liturgii v kostole Nanebovstúpenia Pani Márie sa začal program priamo pri pamätníku s odhalením pamätných tabulí Jána Bačkovského a Petra Babeja. Prítomným sa prihovoril aj prednosta okresného úradu vo Svidníku Michal Ilkanin, predseda OblV SZPB vo Svidníku Jozef Rodák a syn Jána Babeja Alexander, ktorý priblížil odkaz svojho otca pre dnešné generácie. Cestnú stráž držali členovia Matice Slovenskej.

Grécky katolíck a komunista

Po ukončení programu členovia SZPB s hosťami položili veniec i na hrob Jána Bačkovského na obecnom cintoríne. Zvláštnemu poďakovaniu zo strany Michala Ilkanina, OblV SZPB i syna Jána Bačkovského sa dostalo členom ZO SZPB za vybudovanie pamätníka nielen v Štefurove, ale pamätníka Čapajevovcov v obci Kobylnice, ktorý sme odhalili vlni. Dve najmenšie malebné obce

dostali do daru zaujímavé cieľové miesta i pre návštevníkov cestovného ruchu.

Generálmajor v. v. Ján Bačkovský sa narodil 24. októbra 1919 a zomrel 8. novembra 2006. Jeho telesné pozostatky sú uložené na obecnom cintoríne v jeho rodnej Obci Štefurov. Po absolvovaní školy a pobyte v gréckokatolíckom ústave sa chcel stať právnikom, pretože na neho hlboko zapôsobil film Advokát chudobných. V roku 1937 už čítal Marxov Kapitál a stal sa vášnivým komunistom. Preto 7. decembra 1939 prekročil hranice ZSSR. Vzápätí sa však dostal do väzenia v Sambore, následne do Vorosilovgradu a do zberného tábora v Strabjelsku, kde bol odsúdený na päť rokov väzenia za prekročenie hraníc.

Bojovník na Dukle

Po prepustení z tábora v Čibiju v januári 1942 odišiel do Buzuluku, kde sa pridal k čes-

ko-slovenskej jednotke. Po ceste videl strašné utrpenie, ktoré priniesla vojna. Všetci, ktorí mohli, utkali na Sibír, mimo dosahu vojny. Na stanici sa čakalo týždne na vhodný vlak, preto k našim vojakom dorazil až 14. februára. Počas mesiaca trvajúcej cesty na korbe nákladného auta a vlaku v 40-stupňových mrazoch mu omrzli nohy, takže určitý čas trávil na ošetrovni, kde pre lekárov počas liečenia štrikoval ponožky. Neskôr postupoval cez Sokolov, Charkov, Kyjev, Vasilkov, Bielu Cerkev až na Duklu a Slovensko.

„Už sme vedeli, že nás čaká Dukla,“ spomínal neskôr. „Dobryli sme kótu 534 Javiriju a pred nami sa objavila dedina Ilva a Dukla. Kontrolovali sme poslednú cestu, ktorá viedla zo západu na východ. Kóta 534 bola tak dôležitá, že prechádzala z rúk do rúk. Útoky sa opakovali trikrát denne. Pri týchto útokoch som bol ranený.“

Absolvent Vojenskej akadémie v Prahe a Poľskej Akadémie generálneho štábu v roku 1968 vystúpil proti vojenskej agresii vojsk Varšavskej zmluvy. Na rovinu povedal sovietskym veliteľom, čo si myslí o ich okupácii. Z funkcie veliteľa divízie sa tak stal podriade-

Malý pomník pre veľkých hrdinov v Štefurove.

foto: autor

ným referentom na okresnej vojenskej správe v Kladne vylúčený z KSČ. Po novembri 1989 bol Ján Bačkovský úplne rehabilitovaný a 3. apríla 1991 bol povýšený do hodnosti generála.

Medzi prvými Čapajevovcami

Peter Babej sa narodil 25. júla 1900 v obci Štefurov a zomrel 19. novembra 1979. Ako člen KSČ sa aktívne zapájal do protifašistického hnutia na východnom Slovensku. Na tri mesiace sa dostal do väzenia v Ilave, keď ho zaistili pre politickú činnosť.

Bol jedným z prvých organizátorov partizánskej skupiny Čapajev v lesoch pri Matiaške. Tu sústreďoval utečencov z lágrov a prenasledovaných komunistov, ktorých prijímal na lesné práce ako manipulanta Východo-

slovenského priemyslu. Do Matiašky tak priviedol aj nadporučika letectva Ľudovíta Kukoreliho, ktorý utiekol z bratislavského väzenia. Jeho príchodom sa zaktivizovala partizánska skupina, vznikla partizánska brigáda a neskoršie partizánsky zväzok. Partizánska skupina Čapajev pôsobila na Východnom Slovensku ako jedna z prvých partizánskych skupín. Uskutočňovala mnohé diverzné a bojové akcie.

Neskôr Peter Babej spomínal, že „bolo veľmi ťažké pripraviť sa na partizánsky boj. Bolo potrebné nadchnúť široké masy obyvateľstva, vysvetliť im, prečo treba otvorene vystúpiť. Každý, kto sa odhodlal bojovať proti nenávidenému fašizmu, musel byť presvedčený, že bojuje za to, aby bol slobodným občanom vo svojej vlasti.“

Odhalenie busty Imricha Jacko Lysáka

Branislav Balogh

V piatok 3. júna 2022 sa na pravé popoludnie uskutočnilo v rodnej Brezovici (okres Sabinov) slávnostné odhalenie busty brigádneho generála i. m. Imricha Jacko Lysáka pri príležitosti 110. výročia jeho narodenia.

Imrich Jacko Lysák, pôvodne nadporučík pechoty, prebehol v máji 1943 spolu so stotníkom (kapitánom) Jánom Nálepkom a poručíkom Michalom Petrom k partizánom generála Saburova. Bojovú cestu brig. gen. i. m., prítomným opísal historik VHÚ doc. PhDr. Jozef Bystrický CSc. Stal sa veliteľom protitankovej roty 2. československého pešieho práporu 1. československej samostatnej brigády. Padol v boji 30. decembra 1943 pri oslobodzovaní obce Ruda na Ukrajine. V deň 75. výročia SNP ho prezidentka Zuzana Čaputová menovala do prvej generálskej hodnosti.

V úvode podujatia prítomných privítal starosta Ladislav Hodoši a s príchodom vystúpilo viacero pozvaných hostí. Folklorným vystúpením podujatie obohatili detskí folkloristi zo súboru Briezka. Po odhalení busty nasledovala hymna, čestná salva a prelet vojenského vrtuľníka ponad obec. V spoločenskej sále sa konala beseda s autorom busty akademickým sochárom Ladislavom Sabom, príslušníkmi Ozbroyených síl SR a rodinou Imricha Jacko Lysáka. Okrem starostu obce patrí veľká vďaka iniciátorovi osadenia busty, dlhoročnému pedagógovi Ekonomickej univerzity v Bratislave, synovcovi jubilanta Ladislavovi.

ÚR SZPB zastúpil tajomník Viliam Longauer, OblV Prešov podpredseda Ján Krajčovič a bývalý predseda Jozef Čorba, OblV Stará Ľubovňa predseda Václav Homišan, Klub generálov genmjr. Ján Čmilavský a za OS SR bol prítomný brig. gen. Slavomír Verčimák.

Účastníci slávnosti v Brezovici.

foto: obec Brezovica

Úcta vojakom aj po rokoch

Juraj Drotár, predseda OblV SZPB Žilina

Na žilinskom Novom cintoríne po rokoch zásluhou jeho vedúceho v polovici apríla 2022 slávnostne odhalili pamätník vojakom 1. svetovej vojny. Na pamätnej tabuli je 1050 mien vojakov rôznych národností, ktorí v žilinskom vojenskom lazarete zomreli, alebo padli na bojiskách a boli pochovaní na miestnom mestskom cintoríne.

Primátor Peter Fiabane pripomenul, že v tejto vojne Slováci bojovali za svoju štátnosť. Medzi na tabuli menovanými vojakmi sú aj 17-roční chlapci. Pamätník požehnali farár žilinskej farnosti a vojenský kaplán. Vojenské počty vzdali vojaci 5. pluku špeciálneho určenia. SZPB na podujatí reprezentoval autor článku.

- **Andrejová:** Marcel Kleban 45 rokov.
- **Banská Bystrica:** Dušan Lichý 25, Eva Brozmanová 75, Ing. Peter Synovec 98, Mária Balážová 70, Oľga Halgašová 86, Anna Janyová 70 a Ing. Ján Jagoš 92 rokov.
- **Bardejov:** Margita Vasilčinová 65, Rudolf Vizváry 70, Pavol Rodák 75, Anna Holovačová 70, Mária Bohušová 50, Klára Pichaničová 85, Jozef Jaroščák 50, František Čamak 45, Mária Bohušová 50, Mária Rohaľová 81, Mária Jančíková 82, Margita Adamuščinová 86 a Mária Bučková 83 rokov.
- **Belá – Dulice:** Dušan Rufus 75 a Ivan Halierna 75 rokov.
- **Bernolákovo:** Marta Lešková 75, Gabriela Sadloňová 82, Štefan Grofič 82, Magda Nagyová 84, Milan Slaný 75 a Anna Zemanová 75 rokov.
- **Bojnice:** Ľudmila Barborková 89 rokov.
- **Bratislava:** Ján Hasoň 75, Daniela Olenočinová 50 a Peter Ondrejčíka 75 rokov.
- **Brezno:** Ing. Ján Gréner 65, Ing. Milan Kováčik 80, Mgr. Anna Jozefíková 65 a Viliam Hláčik 60 rokov.
- **Brusno:** Vojtech Ďuriančík 55 rokov.
- **Čaňa:** Monika Mrazková 60, Paulína Maňková 70, Ján Majoroš 70, Magda Moščovičová 75, Mária Budaiová 70, Alžbeta Sabolová 75, František Kušnierik 83 a Eva Sabatulová 35 rokov.
- **Cetuna:** Anna Hargašová 96 a Rudolf Gašparík 71 rokov.
- **Cigel'ka:** Peter Demjanovič 70 rokov.
- **Čirč:** Jozef Ištoňa 40 rokov.
- **Choňkovce:** Mária Varoščáková 88 rokov.
- **Detva:** Mikuláš Ďuriš 88, Emília Bohušová 85, Vladimír Hronček 82, Jozef Nosál 82, Anna Lalíková 75, Emília Bartková 70, Tatiana Knotková 70, Anna Hukel'ová 65, Štefan Malatinec 65, Vladimír Vr'čo 60, Bc. Jana Masárová 50, Mgr. Jana Jedličková 45 a Michaela Richterová 45 rokov.
- **Gerlachov:** Mária Chomjaková 60 rokov.
- **Habura:** Ing. Alexander Murín 60 rokov.
- **Hniezdne:** Anna Abrahamovská 93 a Terézia Ružbašanová 70 rokov.
- **Horná Mičiná:** Anna Mesarkinová 65 rokov.
- **Horovce:** Anna Lešková 75 rokov.
- **Hostie:** Ján Šútor 70 a RNDr. Ján Šiosiar CSc. 70 rokov.
- **Hrabské:** Ján Kolcun 65 rokov.
- **Humenné:** Irena Breková 70 a Anna Mihaľovová 81 rokov.
- **Jasenie:** Ján Buda 70 rokov.
- **Kamenica nad Cirochou:** Magda Jacková 70, Ladislav Cenknér 75, František Porubský 70 a Jana Kličová 60 rokov.
- **Kamienka:** Iveta Glosíková 50 rokov.
- **Kokava nad Rimavicou:** Helena Bírová 91 a Anna Baníková 86 rokov.
- **Kolačkov:** Vincent Kopčák 70 rokov.
- **Košice:** Anna Peľefáková 88, MUDr. Michal Pješčák 84, Štefan Rapčák 70, Leopold Dračka 65, Jozef Halaj 97 a Helena Gregorová 93 rokov.
- **Lehota pod Vtáčnikom:** Ján Junás 82 rokov.
- **Lipany:** Marta Kolíková 60 rokov.
- **Lipovec:** Mgr. Darina Žlábková 70 rokov.
- **Liptovský Mikuláš:** Oľga Váleková 88 rokov.
- **Lubietová:** Viera Hradecná 70 rokov.
- **Lučenec:** Božena Balašková 83 rokov.
- **Martin:** Dušan Čáni 85, Marta Hladíková 85 a Roman Žák 85 rokov.
- **Medzilaborce:** Ladislav Čabiňák 65, Michal Capcara 81 a Milan Varga 75 rokov.
- **Miežgovec:** Jaroslav Lech 50 rokov.
- **Michalovce:** Anna Sabadošová 75, Miroslav Skokanek 75, Magdaléna Semanová 86 a Elena Uhrinová 75 rokov.
- **Myjava:** Mária Caltíková 87, Oľga Košťalová 83 a Ivan Majtán 81 rokov.
- **Nacina Ves:** Emília Šenkeríková 89 rokov.
- **Nitra:** Vlastimil Hromada 86 rokov.
- **Nová Baňa:** František Martinec 89 rokov.
- **Nové Mesto nad Váhom:** Ladislav Tomášek 92, Anna Balkovicová 87, Ján Šustek 82, Antónia Muthová 80, Ing. Milan Šebeň 80, Oľga Kosecová 70, Františka Lovičová 70 a Miroslav Šedivec 45 rokov.
- **Piešťany:** Peter Weiss 70 rokov.
- **Podolínec:** Jolana Reľovská 65 rokov.
- **Pohorelá:** Jozef Syč 75 a Anna Štúberová 75 rokov.
- **Prešov:** Pavol Mikulák 55 rokov, Miroslav Berník 80 rokov.
- **Prievidza:** Mária Hodžová 86, Mgr. Margita Beláňová 81 a Bedřiška Matušáková 97 rokov.
- **Revúca:** MUDr. Viliam Suchý 87, Ing. Vlastimil Chaba 70, Ing. Ondrej Bafia 70, Milan Korim 65 a Slavomira Švecová 50 rokov.
- **Rimavská Sobota:** Irena Drobná 80 rokov.
- **Rožňava:** Štefan Gerža 75 rokov.
- **Šarišské Čierne:** Ján Bača 70 a Ján Petrik 75 rokov.
- **Slovenská Ľupča:** Viera Kalkiská 85, Anna Chriaštelová 75, Anna Beličková 75, Božena Dobišová 83 a Elena Tokárová 70 rokov.
- **Stará Ľubovňa:** Adriana Pavlovská 45, Ing. Ján Pokrivčák 75 a Margita Kissová 80 rokov.
- **Sobrance – Komárovská:** Mária Kačurová 60 rokov.
- **Stará Kremnička:** Júlia Michelová 94, Daniel Hlaváč 82 a Margita Kovaľová 55 rokov.
- **Stebník:** Štefan Rusiňák 75 rokov.
- **Strážske:** Ľudmila Dančišinová 81 a Anna Zabloudilová 75 rokov.
- **Sučany:** Margita Petrášová 96, Anna Petrášová 70, Vlasta Rendková 80 a Ing. Jaroslav Maňka 75 rokov.
- **Svit:** p. Nedzelová 84 a p. Hornák 81 rokov.
- **Trenčín:** Anna Milánová 88, Svetozár Naďovič 83, MUDr. Miroslav Paliatka 81, Jarmila Turcziová 81 a Ing. Pavol Suško 70 rokov.
- **Trhovište:** Alžbeta Lešňanská 93 rokov.
- **Veľký Krtíš:** Magdaléna Jančová 75 rokov.
- **Vinné:** Mária Smoláková 95 rokov.
- **Zbudza:** Anna Dzurjovčinová 88 a Sabína Durrjovčinová 95 rokov.
- **Žiar nad Hronom:** Jana Kopčanová 60, Viera Doležalová 80, Eva Kompasová 83, Ľudmila Repiská 81 a Veronika Holá 89 rokov.
- **Zvolenská Slatina:** Marta Bánovčanová 71, Alexander Gondec 79, Zuzana Pavlíková 73 a Božena Svetlíková 80 rokov.

Jubilantom srdečne blahozeláme.

Práca najmä pre ľudí

Predsedníčka ZO SZPB 1 v Žiline Viera Orlická sa 5. júla 2022 dožila polookrúhleho životného jubilea – 85 rokov.

Pochádza z početnej, desaťčlennej rodiny remeselníka. Vyrastala v Leopoldove a patrila k tým, do ktorých sa odpor voči fašizmu vstúpil prostredníctvom skutkov fašistov. Jej brata poslali do koncentračného tábora, odkiaľ ho po vojne kostlivého priniesli domov na nosidlách.

Sama sa stala svedkom vyhánania židovských spoluobčanov, na čo si s odstupom desaťročí spomína: „Bývali sme pri stanici a neraz som videla, ako odvážajú Židov na istú smrť, aj to, čo nebolo treba. Keď pristavili transport, mama nosila k vlaku chlieb. Od nás to bolo zo sto metrov a fašisti nám zakázali mať čo i len plot okolo domu. Vojna bola zlá, no po nej sme sa rozbehli na všetky strany, lebo žiť sa musí.“

Pôsobila ako učiteľka v Bytčici a Svederníku. Hoci sa neskôr stala invalidom, nestratila chuť do života. Ten sa odvtedy spájal so Zväzom invalidov, profesionálne pracovala ako tajomníčka v Žilinskom okrese, no pokrývala oblasť s veľkosťou dnešného ŽSK. Zažila aj prípravy celoštátnych zrazov, jeden sa dokonca konal v Kunerade.

V roku 1978 sa zapojila i do činnosti SZPB. Postupne sa z radovej členky stala členkou výboru a posledných päť rokov vedie ako predsedníčka základnú organizáciu. „V pozícii člena výboru a ešte väčšmi v úlohe tajomníka a predsedníčky ZO je dôležité pracovať s ľuďmi, no najmä pre ľudí,“ konštatovala.

Okrem organizovania schôdzí a účasti na pietnych aktoch sa preto snaží byť v kontakte s členskou základňou. Neraz je aj sociálno-psychologickou poradňou, pretože má v rámci oblastnej organizácie najstarších členov. Pripomína, že je dôležité mať oporu vo výbore a rozdeliť si v ňom úlohy. Oblastný výbor i redakcia jej želajú veľa zdravia a síl do ďalších rokov. (bb)

Navždy sme sa rozlúčili

- **Belá – Dulice:** s 91-ročnou Emíliou Šalátovou.
- **Brezno:** s 84-ročnou Emíliou Medzihradskou.
- **Medzilaborce:** so 68-ročným Vladislavom Zánom.
- **Očová:** so 68-ročným Jozefom Spodniakom.
- **Partizánske:** so 72-ročnou Boženou Šiškovou.

- **Stará Kremnička:** s 85-ročným Júliusom Bugárom.
- **Žilina:** s 99-ročným Martinom Kolárikom, bývalým povstaleckým vojakom v SNP a dlhoročným členom SZPB.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Posledné útočisko našich letcov

Branislav Balogh

V minulom roku sme na stránkach Bojovníka č. 12/2021 písali o tom, že sa podarilo nájsť havarovaný bombardér 311. bombardovacej perute RAF. Vzťah tohto bojového lietadla k našej vojnovnej histórii je veľmi blízky. Na jeho palube totiž proti nacistom bojovala československá posádka.

V troskách zostreleného lietadla zahynul aj kompletný tím, ktorý ním útočil na nemeckých okupantov. Tvorili ho Alois Rozum, Leonhard Smrček, Vilém Konštacký, Jan Hejna a Karel Valach. Vďaka podpore holandskej vlády však nezostalo len pri náleze. Pozo-

statky československých vojenských letcov boli 23. júna dôstojne uložené s vojenskými poctami na cintoríne Bergen-op-Zoom.

Na slávnostnom pietnom akte nechýbala ani slovenská reprezentácia. Okrem zástupcov Ministerstva obrany SR sa na nej

Momentka z pietneho uloženia telesných zostatkov československých hrdinov.

foto: MO SR

zúčastnil aj prasynovec jedného z našich hrdinov Radan Bukva. Dátum dodatočného vojenského pohrebu nevybrali holandskí predstavitelia náhodou – pres-

ne 23. júna 1941 totiž noční stíhači nemeckej Luftwaffe britský bombardér počas jeho misie nad vtedy okupovaným holandským územím zostrelili. Je-

diným kto zostrelenie pri obci Nieuwe Niedorp prežil bol veliteľ lietadla Vilém Buřka. Konca vojny sa dožil v nemeckom zajatí.

Lotyši bojujú za pamätník Waffen SS

Braňo Ondruš

Velvyslanec Lotyšska v Belgickom kráľovstve Andris Razāns odovzdal belgickému ministerstvu zahraničných vecí diplomatickú nótu protestujúcu proti zámeru odstrániť kontroverzný pamätník venovaný lotyšským „vojnovým zajatcom“. Pamätník s názvom „Lotyšský úľ za slobodu“ sa nachádza v belgickom meste Zedelgem a je venovaný lotyšským príslušníkom Waffen SS, ktorí boli po druhej svetovej vojne väznení v tábore neďaleko Zedelgemu.

Pamätník bol pritom odhalený len nedávno, v septembri 2018. „Rozhodnutie, ktoré práve oznámila obec Zedelgem o odstránení pamätníka bez koordinácie s Múzeom lotyšskej okupácie, nie je pre Lotyšsko prijateľné. Ministerstvo zahraničných vecí Lotyšska od Belgicka očakáva presné informácie o ďalšom osude pamätníka a opakovane vyzýva obec Zedelgem, aby sa priamo zaoberala všetkými otázkami súvisiacimi s pamätníkom v spolupráci s Múzeom okupácie Lotyšska,“ uvádza sa vo vyhlásení lotyšského ministerstva zahraničných vecí.

Pokus o diktát Belgičanom

Hoci je kontroverzný pamätník umiestnený na belgickom území a nie je majetkom lotyšskej vlády, ani žiadnej lotyšskej štátnej inštitúcie, tamojšia vláda požaduje, aby belgická samospráva konala podľa želania lotyšského štátneho múzea. Jeho poslaním, je pritom oslavovať lotyšských nacistov.

Pamätník v Zedelgeme je dielom lotyšského sochára Kristapsa Gulbisa. Venoval ho „lotyšským legionárom, ktorí nestratili vieru v slobodu pre lotyšský štát počas zimy 1945

až 1946, keď ich držali v zajateckom tábore Zedelgem.“ Išlo o tábor, v ktorom Briti zadržovali príslušníkov Waffen SS, ktorí aktívne bojovali na strane nacistov proti Spojencom.

Od septembra 1945 do mája 1946 v ňom bolo asi 11 700 z 25 000 lotyšských vojakov, ktorí slúžili v nemeckých vojenských jednotkách a na konci druhej svetovej vojny ich zajali západné spojenecké armády. Takmer 90 % týchto vojnových zajatcov patrilo k lotyšskej légii SS založenej v roku 1943 počas nemeckej okupácie Lotyšska. Pamätník už v čase svojho odhalenia vyvolal v Belgicku silné protireakcie, lebo lotyšská „légia“ bola súčasťou Waffen SS.

Belgicko nacisti okupovali

Belgicko pritom veľmi utrpelo počas obdobia nacistickej okupácie. Po protestoch pro-

ti pamätníku minulý rok v lete medzinárodný panel historikov uzavrel, že pamätník nie je vhodný. Pamätník belgickému mestu súkromne darovala Spoločnosť lotyšského múzea okupácie a nie je predmetom medzistátnej dohody.

Už koncom mája sa lotyšský

minister zahraničných vecí so zástupcami Múzea okupácie Lotyšska zhodol, že memoriiál považujú za pamätník „lotyšských vojakov a lotyšských vlastencov“. Lotyšské MZV chce naďalej presvedčať belgické úrady, aby neubíjali to, na čom sa zhodli tamojší historici i verejnosť.

V Lotyšsku oslavujú tamojších hrdých esesákov ako národných hrdinov.

foto: archív redakcie

Urážka obetí nacizmu odstránená

Wilfred Burie, predseda združenia Belgičania si ich pamätajú

Koncom roka 2020 som na internete objavil, že v západoflámskom meste Zedelgem sa nachádza pamätník venovaný jednotlivcom lotyšského pôvodu, ktorí počas druhej svetovej vojny bojovali v 15. a 19. divízii Waffen SS. Nebudem vám rozprávať celý príbeh. Ostáva však hlavná otázka: Je normálne, aby demokratická krajina ako Belgicko, ktorá víta medzinárodné inštitúcie ako Európske spoločenstvo a NATO, bola uvedená na zozname krajín umožňujúcich uctievanie nacistov?

Lotyšský úľ za slobodu je už minulosťou.

foto Múzeum okupácie Lotyšska

Ako predseda vlasteneckého spolku bolo mojou povinnosťou zareagovať, aby táto ponižujúca situácia prestala. Táto „pamiatka“ s názvom „Úľ“ je hanebná. Je to urážka všetkých obetí nacizmu: obyvateľov krajín napadnutých hitlerovským Nemeckom, belgických a spojeneckých vojakov, vojnových zajatcov v stovkách táborov, deportovaných v koncentračných a vyhladzovacích táborech, mužov a ženy odboja okupované a nemecké krajiny, ktoré bojovali proti represiam a vydieraniu protivníka, židovské, rómske a iné obyvateľstvo nemilosrdne vyhladené, pretože sa nezhodovali s rasovými kritériami, obeť „Nacht & Nebel“ a holokaustu.

Lotyši vinní z vojnových zločinov

Všetci volajú z masových hrobov alebo hrobov, kde odpočívali 80 rokov: NEZABUDNITE

NA NAŠE UTRPENIE A NA NAŠU SMRŤ! Preto som sa rozhodol, že tento pamätník musí zmiznúť. Bez ohľadu na sklamanie sponzorov tejto špinavosti, bez ohľadu na politickú budúcnosť tých, ktorí sú zodpovední za jeho inštaláciu: musí byť odstránený. Na pamiatku obetí nacizmu a na česť mojej vlasti.

Po roku a pol môžem skonštatovať: vyhrali sme, nedávno bol pamätník odstránený! Muži, ktorí tvorili jednotky divízie granátníkov SS Latische Waffen boli vinní z vojnových zločinov, masových masakrov gul'kami atď. Po kapitulácii Nemecka boli zajatí na východnom fronte a spojenci ich priviezli do Belgicka ako zajatcov. Okolnosti umožnili, aby títo vojnoví zločinci neboli nikdy súdení ani odsúdení.

Už nikdy viac

Tento pamätník bol preto urážkou obetí nacistov a han-

bou pre Belgicko. S ministrom zahraničia André Flahautom a mojimi priateľmi zo združenia Groupe Mémoire-Herinnering Groep som pracoval na rozbití tohto nástroja revizionizmu a neonacizmu v Európe. Počas niekoľkých mesiacov akcií proti existencii tejto hanby bolo potrebné bojovať proti nečinnosti a ohlušujúcemu mlčaniu belgických a európskych politických orgánov a proti početným sťažnostiam a odvolaniam, ktoré lotyšské orgány podali na údržbu pamätníka.

Napokon sa Zedelgem Community College, vedená starostkou Annick Vermeulen, rozhodla odstrániť kontroverznú pamiatku a dočasne ju umiestniť do mestského depozitu. Oceňujem odvahu tohto rozhodnutia a dúfam, že „Lotyšský úľ“ už nebude v Belgicku vystavovaný. Rovnako to platí pre akékoľvek prejavy uctievania totality a popierania demokracie.

Medzitulky Bojovník

Galéria odboja

Klára Patakiová (*14. 5. 1930 Šahy) patrí k popredným zjavom umeleckej kultúry Slovenska. A tvorí aj základ povedomia nášho národa o sebe samom – o Veľkej Morave, Ľudovítovi Štúrovi, Povstaní, Oslobodení, aj o heroizme citového života ľudí. Výtvarné vzdelanie získala na formujúcej sa Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave u prof. Fraňa Štefunku. Môžeme obdivovať rozsiahly súbor sochárskych diel v bronz, kamene a dreve, viaceré vynikajúce diela určené do architektúry, či pomníkové realizácie, ktoré garantujú európsky význam jej tvorby, ba aj slovenskej pomníkovej a pamätníkovej tvorby. V roku 1978 jej udelili čestný titul zaslúžilá umelkyňa a v roku 1988 národná. Začiatkom roku 2003 jej usporiadali v Sale Terrene Prezidentského paláca v Bratislave nezabudnuteľnú príležitostnú a bilančnú výstavu k 10. výročiu vzniku Slovenskej republiky. Z najznámejších Patakiovej diel sú sochárske pamätníkové realizácie Pomník SNP v Nemeckej (1959-60), Podhradí (1967), na Jankovom vršku, v Kľačane (1974), Bakte (1974), Štiavnických Baniach (1975) a Gabčíkove (1995). V závere 60. rokov vytvorila *Milníky histórie* osadené vo vstupných priestoroch Múzea SNR na Myjave a začiatkom 70. rokov súbor historizujúcich monumentov v dreve – Pribinu, Rastislava, Svätopluka, Letopisca atď. V roku 1976 koncipovala plastiku L. Štúra pre jeho múzeum v Modre a *Slovenskú madonu* pre Úrad vlády SR. V roku 1981 inštalovali v pražskom Paláci kultúry reliéf *Mierová slávnosť*. Viaceré diela Kláry Patakiovej dotvárajú interiéry a exteriéry architektúr miest – v Bardejove, Piešťanoch, Galante, Bratislave (*Strom života*, 1981, *Sviatok života*, 1983), Žiari nad Hronom (1983), Trenčine (interiér ODA, 1985), Trebišove (1986),

Trenčianskych Tepliciach (*Penelopé*, 1987), opäť v Trenčine (*Deň víťazstva*, 1988) a Tvrdošíne (exteriér Domu smútku, 1989). V 90. rokoch sa uplatnila v reliéfnej tvorbe – v novostavbe budovy Národnej rady SR (1994), expozitúre VÚB Bratislava (1994) atď. V danom období som ako kurátor výstavy k 10. výročiu vzniku SR oslovil národnú umelkyňu, ktorá v rozhovore pre *Nové slovo* formulovala tieto slová k hodnotám a dielam, ktoré sú pre nás podstatné:

„Sochu pre Pamätník SNP v Nemeckej som robila naozaj s plným precítením tragédie, ktorá sa tu odohrala. Pravdaže, nik nemôže vo svojom diele nič iné povedať, iba to, čo sám zažil, či už zásluhou svojej skúsenosti, alebo sprostredkovane, od ľudí, ktorí boli priamymi či vzdialenejšími svedkami nešťastí, ktoré sa počas každej vojny odohrávali a odohrávajú.“

Akademická sochárka si ďalej spomínala, ako jednoznačnejšie sa dokázala s témou vyrovnáť, keď jej miestni občania ešte pred začatím práce napríklad na Pomníku SNP pre Kľačano porozprávali, ako prežili vojnové roky. Iba v tejto obci ostalo 40 vdov. „Prichodilo mi to ako antický tragický chór plačúcich žien,“ pokračovala v rozhovore. „S bronzovou plastikou ženy z Pamätníka v Nemeckej je to také zvláštne. Žije už dlhé roky svojím samostatným životom. Napriek tomu spojenie s touto mojou prvou veľkou úlohou pretrváva.“

Začiatky okolo vzniku tohto diela neboli ľahké. Už vtedy musela prekonávať veľa prekážok, od súťaže počnúc, až po kolidáciu. Teraz sa ťažkosti vracajú, hoci v inej forme. Nuž, čo povedať o vandaloch? Miznú bronzové sochy, aj kovové texty z cintorínov.

PhDr. Ladislav Skrak

K. Patakiová a arch. J. Vigel' Pomník SNP v Kľačane, kameň 1974.

Ústredná plastika Pamätníka SNP v Nemeckej, bronz 1959-60, Galéria mesta Bratislava.

Súššie Deň víťazstva vo vstupnej časti slovenskej výstavy v Múzeu Veľkej vlasteneckej vojny v Kyjeve v roku 2011.

Dobrá rada nad zlato

Vlčí mak

Braňo Ondruš

Najväčšia pozornosť pri jeho zbere je upriamená na jeho výrazne červené lupene. Sušené lupienky sa používajú samostatne alebo v čajových zmesiach. Môžeme ich zbierať za suchého počasia z práve vykvitnutých kvetov. Oberajú sa priamo z kvetov, a nikdy nie opadané na zem.

Sušíme ich rozložené v tenkej vrstve v tieni. V malom množstve ich uschováame v uzavretých nádobách, vo veľkom množstve v debnách vystlatých s papierom, alebo páleným vápnom na dne, v suchých a vzdušných priestoroch, chránených pred svetlom. Zápar sa pripravuje z dvoch polievkových lyžíc lupienkov a šálky horúcej vody, v ktorej sa nechajú vyľúhovať. Pre deti a starých je vhodnejšie pripraviť sirup z dvoch lyžíc medu na pol pohára odvaru z jednej kávovej lyžičky sušených lístkov. Podáva sa niekoľkokrát denne po jednej lyžičke, aby nemal vedľajšie účinky.

Zápar aj sirup pôsobia tlmivo na dýchacie centrá, takže sú obľúbeným prostriedkom proti kašľu alebo chraptu a vôbec pri chorobách dýchacích ciest (angína, bronchiálna astma, akútny katar priedušiek).

Zo sušených lupienkov je tiež možné pripraviť utišujúce kloktadlo: 10g vlčieho maku, 1/2 litra vody – precedené je možné kloктаť viackrát za deň predovšetkým proti kataru hrtana a kašľu.

pomôcky: NEVA, DIVE, LIVE, DANKEN	podávanie hlásenia	3. časť tajničky	prikrývka krku	EČV Trnavy	autor výroku: Th. CAR- LYLE	ovanie	krčma, po anglicky	domáce meno Beáty	uprene pozeraj	oficiálne sa radil	●	saním načerpá	posielala
kovová mriežka v sporáku					sféra, odvetvie						značka nanečunko znemož- ňoval		
mnohofa- rebný po- lodrahok- am					4. časť tajničky batoh								
polovica				ruská rieka zväčšova- cie sklo					pokladnica výtrznosť				
kypri pluhom			živočišne tuky nadanie					vrchár ozbrojený vpád					
menšie dodatočné úpravy							navinula vystavuj účinku pary						
laba					rušil stehy ženské meno							žiť, po anglicky	mlyn, po česky
●	arabské mužské meno	solmizačná slabika hora			vzal do nájmu ruský zápor						EČV L. Mikuláša plecniak		
priradova- cia spoj- ka				súčasne skratka knokautu						spletal chem. zn. radiónu			
1. časť tajničky													2. časť tajničky
pevné presved- čenie													ďakovať, po nemecky

Správne vylúštenie tajničky z č. 12 znie: ...neopúšťa nebýva opustený. Knihu posielame Magdaléne Harčarikovej do Košíc.

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

ZRNKÁ HUMORU

Pokračujeme vtipmi s postrehami z rodinného prostredia, ktoré nám poslal čitateľ Štefan H. z Banskej Bystrice. Nájde sa aj iný prispievateľ do tejto rubriky?

Anča sa zlostí na muža:
Zasa ideš do krčmy? Ved' vieš,
že budúci týždeň musíme platiť
nájomné, aj splátky za nábytok!
Neboj sa, reaguje muž, dovte-
dy budem celkom isto doma.

* * *

Manžel sa nečakane vráti do-
mov zo služobnej cesty a zastih-
ne ženu v náručí milenca. Vy-
krikuje:

Ty biedna zmija, už viem všet-
ko!

Manželka sa naňho sladko
usmeje a hovorí:

Tak nám teda povedz, kedy sa
narodil Móric Beňovský?

* * *

Z rodinnej konverzácie:
Otecko, ja už sestričku dlh-
šie neunesiem... Nes ju chvíľu
ty a ja ponesieme zasa tvoju fla-
šu rumu.

Ty si sa zbláznil?! A čo keď ti
spadne?!

* * *

Chlapec sa obráti na matku:

Mamička, daj mi, prosím, päť
korún!

A načo, že ti, synček môj, budú?
Chcem ich dať jednému ujovi,
ktorý strašne kričí na konci uli-
ce.

Matka mu dá peniaze, no ešte
sa ho opýta:

A čo kričí ten ujo?
Kúpte si zmrzlinúúú!

* * *

Manželka sa pýta manžela:
Rada by som bola, keby mi
niekto zrozumiteľne vysvetlil, čo
je to inflácia.

Muž jej odpovedá:
Tak ja ti to vysvetlím veľmi
jednoducho. Pred pätnástimi
rokmi si mala miery 90-60-90.
Teraz máš 100-90-100. Je to síce
viac, ale má to menšiu hodnotu.

* * *

Na krstinách sa vyjadrujú prí-
buzní k novorodencovi:
Celý otec!

Matka na to:
No a čo? Najmä, že je zdravý!